

Katalikiška spauda Vakarų Lietuvoje: nuo Martyno Mažvydo iki XXI a. pradžios

Straipsnyje analizuojama katalikiška spauda Vakarų Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje; ieškoma jos šaknų ir gilesnėje praeityje. Bandoma nustatyti šios spaudos atsiradimo ir plėtros prielaidas, klasifikuoti ją pagal tematiką, nustatyti įvairių institucijų (LKMA Klaipėdos skyriaus, aukštųjų mokyklų ir kt.) įnašą į katalikiškos spaudos, katalikiško gyvenimo sklaidą visuomenėje, Bažnyčios idėjų propagavimą ir kt.

The article describes the situation of the Catholic press and publications at the end of the 20th century until the beginning of the 21st century; seeking the roots in the 16th century and later. There is an attempt to identify the preconditions of the origin and development of publications; the influence of different institutions (Lithuanian Catholic Academy of Science, universities) on the researches concerning the questions of Catholic Church, the spreading of its ideas in society, etc.

Įvadas

Tyrimo objektas – katalikiška spauda Vakarų Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje.

Tyrimo tikslas – atskleisti katalikiškos spaudos Vakarų Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje ištakas.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) nustatyti katalikiškos spaudos Vakarų Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje atsiradimo ir plėtros prielaidas;
- 2) suklasifikuoti ją pagal tematiką;
- 3) nustatyti įvairių institucijų įnašą į Vakarų Lietuvos katalikiškos spaudos, katalikiško gyvenimo sklaidą visuomenėje;
- 4) atskleisti Bažnyčios idėjų propagavimą.

Tyrimo metodai: retrospekcijos ir analitinis.

Autorius kelia prielaidą, kad katalikiškos spaudos Vakarų Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje ištakos – reformacijos laikotarpis, kai Katalikų Bažnyčia suartėjo su aukštuoju mokslu. Katalikiška spauda šiandien yra kultūros ir mokslo žibury.

Spauda Vakarų Lietuvoje (Mažojoje Lietuvoje) nuo Martyno Mažvydo iki Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo

Dvasinės minties, kaip svarbiausio kultūros elemento, raida neatsiejama nuo mokslinės spaudos: monografijų, periodinių mokslo žurnalų, rinkinių. Mokslinės minties perdavimas visuomenei yra svarbus ir sudėtingas procesas. Todėl visuomenei reikia pateikti ir populiariai parašytus mokslinių tyrimų rezultatus. Tai gali būti mokslo populiarinamieji leidiniai, atskiri straipsniai laikraščiuose, pokalbiai ir pasisakymai per televiziją, radiją ir pan. Kad ir kaip būtų keista, bendro ir griežto mokslinės spaudos apibrėžimo lyg ir nėra arba jis gana miglotas, įvairiai suprantamas skirtingose šalyse ir netgi atskirų mokslininkų. Mokslinę spaudą dažniausiai apibrėžia patys mokslininkai: jie nustato jos turinio, struktūros, kartais ir kalbos bei formos reikalavimus. Galima teigti, kad reikalavimai nuolat kinta laike ir erdvėje. Tai paprastai priklauso nuo mokslo lygio, jo plėtotės galimybių, mokslininkų kvalifikacijos. Diktatūros šalyse mokslo turinį kartais lemia ir politinė cenzūra, kai kurių tyrimų įslaptinimas, laisvės ir demokratijos samprata. Kai kuriose valstybėse ypač daug diskusijų sulaukia ir mokslinės kalbos klausimas, kartais reikalaujama, kad mokslinės publikacijos būtų rašomos tik svetima, dažniausiai didesnės tautos kalba. Taip Lietuvos istorijoje jau yra atsitikę. Carinė Rusija XIX a. pabaigoje jau buvo uždraudusi bet kokią spaudą lietuvių kalba. Jei ne Katalikų Bažnyčios ir jos hierarchų pastangos, draudimo laikotarpis galėjo būti dar ilgesnis ir nežinia kuo būtų baigęsis.

Dabartiniame laikotarpyje vėl pastebimas jau savų, Nepriklausomos Lietuvos mokslo valdininkų noras siaurinti (o gal ir niekinti) lietuviškai rašomas publikacijas. Galima teigti ir tai, kad ne kiekvienas mokslo žurnale išspausdintas straipsnis yra mokslinis. Kaip ir visur, tokių straipsnių pasitaiko dėl nepakankamo autoriaus išprusimo, kai faktai ir reiškiniai nėra vertinami kritiškai ir pan. Tokius straipsnius būtų galima priskirti „informaciniam triukšmui“, nuo kurio neapsaugota nė viena informacijos sritis. Mokslinė spauda iš tikrųjų yra savitas ir įdomus reiškiny, deja, mažai tirtas ir dabar vangiai tyrinėjamas. Mokslotyra dar tik formuojasi, bet jai dar trūksta rimtesnės metodologijos, konkretesnių nuostatų.

Kalbant apie Vakarų Lietuvos spaudą, ypač katalikų, galima išskirti keletą bruožų:

Pirma, analizuojant bet kurio regiono spaudą, kyla klausimas, apie kokią spaudą reikia kalbėti: a) spausdintą regione, b) spaudą, tyrinėjančią regioną (tai gali būti ir kitų šalių mokslininkai), c) regiono mokslininkų, publikuojančių savo tyrimų rezultatus bet kur – kitame regione, kitoje šalyje. Šie klausimai yra ne tik įdomūs, bet ir svarbūs, norint nustatyti regione esančių mokslo ir kultūros institucijų svarbą, regiono patrauklumą istoriniu, kultūriniu, ekonominiu ir geopolitiniu požiūriu. Tai svarbu ir visos šalies mastu. Šiuo požiūriu Vakarų Lietuva yra ypač įdomi dėl savo specifinių bruožų: ilgą laiką čia viešpatavo svetimos valstybės, ji buvo (lieka) kultūrų ir religijų sankirtoje. Čia formavosi ypatinga lietuvių bendruomenė – lietuvininkai Mažąja Lietuva vadinamame krašte. Ne veltui šis kraštas nuolat viliojo vikingus, švedus, lenkus, vokiečius, rusus. Geopolitikos pradininkas, vokiečių geografas F. Ratzelis (1923) XX a. pradžioje rašė: „Kas valdo Nemuno žemupį – tas valdo Lietuvą. Nemuno žemupio kiekviena pėda yra dešimtis kartų brangesnė, nei toks pat plotas kur nors žemyno gilumoje.“⁴¹ Šias idėjas vėliau atkartojó K. Haushoferis (1932)²

ir vokiečių geopolitikai. Į tokias Vakarų Lietuvai pavojingas tendencijas ryškiausiai sureagavo VDU profesorius Kazys Pakštas (1929)³.

Antra, galima matyti paradoksišką situaciją: Vakarų (Mažojoje) Lietuvoje išleista pirmoji lietuviška knyga. Nors šiame regione ir vėliau buvo daugiau lietuviškų spaustuvių nei LDK, Vakarų (Mažoji) Lietuva keletą šimtmečių neturėjo nei savo aukštosios mokyklos, nei periodinės spaudos, kuri pasirodė daug vėliau.

Trečia, nepaisant Vakarų Lietuvos svarbos Lietuvos valstybingumui ir nepriklausomybei, prieškario metais mokslo ir kultūros klausimai buvo sprendžiami vangiai, su tam tikru atsargumu. Tiesa, Kauno šviesuoliai jau tada pradėjo kalbėti apie universiteto ir kitų aukštųjų mokyklų įkūrimą Klaipėdoje. „XX amžiaus“ redaktorius J. Grinius (1936) rašė apie būtinumą steigti uostamiestyje universitetą. Tai buvo susiję su VDU Technikos fakulteto laboratorijų korpuso statyba. Jis teigė: „Galima kelti klausimas, ar ji iš viso dabar pradėtina. Tą klausimą keliamo ne todėl, kad Technikos fakultetui nebūtų reikalingos laboratorijos. Jos reikalingos. Bet vis dėlto šis klausimas svarstytinas ne dėl technikinių priežasčių, o dėl platesnių tautiškai kultūriškų sumetimų. <...> norėtūsi, kad tos didelės sumos nebūtų sunaudotos tik kaip paprastos mokslo priemonės, bet kad jos atliktų platesnę tautinės kultūros misiją. Kaune tie brangiai kaštuoją pastatai bus tik vertingi kaip tokie, tuo tarpu nukelti į Klaipėdą, jie nukreiptų į save suvokietinto jaunimo akis ir drauge patrauktų būrius Didžiosios Lietuvos studentų. Tie milijonai [litų] Klaipėdoje <...> virstų tautinės kultūros misionieriais. <...> Kalbama čia apie kultūrinę tvirtovę.“⁴ Tai buvo įžvalgi politika. Nors universiteto idėjos įgyvendinti nepavyko, bet dvi aukštosios mokyklos – Prekybos ir finansų institutas (rektorius E. Galvanauskas) ir Respublikos pedagoginis institutas (rektorius Vytautas Soblys; 1937–1940 m. – Mečys Mačernis) – buvo įsteigtos 1934 ir 1935 m.⁵ Pedagoginio instituto lektorius Andrius Ašmantas, motyvuodamas ne tik instituto, bet ir universiteto reikalingumą, taikliai rašė: jeigu „Vilniaus kiekvienas akmuo kalba apie garbingą mūsų praeitį, tai kiekviena jūros banga mums šnara apie didingą ateitį“⁶. Čia verta priminti ir tai, kad institutas pradėjo spausdinti pirmąjį pedagogikos mokslo leidinį.

Šios aukštojo mokslo institucijos, nors ir trumpai gyvavusios, turėjo didelę įtaką lietuvinančiam kraštą ir skleidžiant katalikybę evangelikų liuteronų apsuptyje ir provokiškoje situacijoje. Deja, šis laikotarpis buvo trumpas. Netrukus Klaipėdos kraštas, kaip ir visa Lietuva, buvo okupuotas Vokietijos ir SSRS. Lietuviai nebuvo pageidaujami nei vienu, nei kitu. Gal dėl to su tokiu įnirtimu sovietinė valdžia nusavino Katalikų Bažnyčios turtą, netgi uždarė naujai statomą bažnyčią ir pavertė ją „koncertų sale“. Buvo persekiojami ir patys Katalikų Bažnyčios sekėjai. Iki šiol „balta dėmė“ lieka katalikų ir evangelikų liuteronų bendruomenių tarpusavio santykiai ir ryšiai su sovietine valdžia. Regis, norint susilpninti katalikybės įtaką, evangelikams liuteronams buvo palikta daugiau teisių ir galimybių, nors, be abejo, ir jos buvo ribojamos.

Esminę įtaką krikščioniškosios (katalikiškos spaudos atsiradimui Vakarų Lietuvoje turėjo 1547 m. Karaliaučiaus universitete išleistas Martyno Mažvydo katekizmas lietuvių kalba. Iki šiol dėl šio leidinio nerimsta aistros vienu aspektu – nesutariama, ar tai buvo protestantų ar katalikų leidinys. Šie ginčai, rodos, yra bevaisiai. Aišku yra tai, kad pirmieji jį „pasisavino“ protestantai. Nediskutuotina tai, kad kunigaikštis Albrechtas buvo liuteronas ir kad jis pakvietė M. Mažvydą kilniai misijai – skleisti krikščionybės tiesas lietuvių

kalba, norėdamas propaguoti protestantiškas idėjas. Daug sudėtingiau atsakyti į klausimą, koks požiūris į katalikybę buvo paties M. Mažvydo, atvykusio į Karaliaučių iš Žemaitijos, kurioje vyravo katalikybė. Į šį klausimą, atrodo, nėra aiškiai atsakęs nė vienas tyrinėtojas.

Taigi net jei knyga buvo publikuota už protestantų lėšas, protestantiškoje aplinkoje, dar nereikia, jog M. Mažvydas ruošdamas ją negalvojo ir apie katalikus. Tą teiginį patvirtina ir tai, kad jo raštuose nerandama kokio nors ypatingo liuteronų garbinimo. Akademiko Zigmo Zinkevičiaus⁷ tyrinėjimai rodo, jog pats M. Mažvydas buvo kilęs nuo Švėkšnos, kur liuteronybė, jei ir egzistavo, nebuvo vyraujanti konfesija. Verta atkreipti dėmesį ir į tai, kad viename ketureilyje, kurį pateikia Regina Koženiauskienė, jis rašo: „Lietuva mano garsi, kunigaikščių laiminga tėvyne, Dievo įsakymus šiuos vykdyki siela skaisčia...“⁸ Čia aiškiai matyti jo patriotizmas, ištikimybė savo Didžiosios Lietuvos kunigaikščiams, didžiavimasis jais. Ši dedikacija skiriama ne Prūsijos kunigaikštystei, į kurią M. Mažvydas atvyko ir kurioje juo rūpinosi Albrechtas, bet tikrajai savo tėvynei – Lietuvai. Galbūt tuo metu pirmosios knygos leidėjas dar tikėjosi grįžti į Lietuvą⁹. Iš kur kilo mintis, kad M. Mažvydo parengtas ir atspausdintas „Katekizmas“ yra liuteroniškas? Galima spėti, o gal ir teigti, jog tam pagrindą davė patys liuteronai. Vėlesni autoriai tik atkartoję tuos spėliojimus. Antai net kai kurie XX a. pabaigos mokslininkai teigia, kad „XV–XVI amžiuose plintant humanizmo idėjoms, Katalikų Bažnyčia darėsi vis didesnis pažangos stabdis“¹⁰. Reformacija skleidė raštą, tai turėjo įtakos ir mums. Toks supaprastintas aiškinimas nėra nei įtikinamas, nei mokslškai pagrįstas. Ir štai kodėl. Pirmą, spausdintos knygos atsirado daug anksčiau nei pati reformacija. Antra, nemoksliška ir neetiška teigti, jog protestantizmas yra pažangesnis už katalikybę. Trečia, sulenkėjusi Lietuvos, ypač Žemaitijos, bajorija išlaikė katalikų tikėjimą, nepasidavė reformatų skleidimams idėjoms. Negalima pamiršti ir fakto, kad dar 1215 m. katalikybės skleidimo misiją Prūsijoje pradėjo dominikonų ordinas, kuris rūpinosi ir švietimu¹¹. Autoriai tvirtina, jog dar iki reformacijos Katalikų bažnyčios buvo statomos Klaipėdoje, Jurbarke, Ragainėje, Tepliuvoje, Rasytėje, Ventėje ir kitose Mažosios Lietuvos vietose. Netgi pradėjus plisti evangelikų liuteronų tikėjimui, kunigo Martyno Mažvydo (!) liudijimu, katalikiški atlydai dar ilgą laiką vykdavo Švėkšnoje (!), Tauragėje, Jurbarke, Veliuonoje¹². Taigi nors šiuo klausimu yra daug publikacijų, bet vis dar reikia naujų tyrinėtojų, turinčių ir kitokią nuomonę. Italijos Parmos universiteto profesorius Guido Micheli¹³, tiriantis senuosius vokiečių ir lietuvių giesmynus, taip pat teigia, jog M. Mažvydas niekada nėra pasisakęs prieš katalikybę, priešpriešindamas jai protestantizmą. Įdomu ir tai, kad netgi pats didysis Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius knygoje „Žemaičių vyskupystė“ yra rašęs: „Mažvydas, Ragainės miesto vyresnysis kunigas, išguldė prūsiškai vokišką katekizmą Martyno Liuterio; pagal tą knygą, spaustą Karaliaučiaus 1947 m., kalvinai su liuteriais mokė žemaičius tikėjimo savo.“¹⁴ V. Daujotytė, analizavusi garsųjį M. Valančiaus veikalą, tvirtina, jog „mūsų modernioji katalikybė į protestantų žodį neturėtų žvelgti siauriau negu tai darė vyskupas Motiejus Valančius“¹⁵.

Įdomus ir svarbus yra ir tas faktas, kad net pačiame Karaliaučiuje, XVIII a. pabaigoje vienintelėje katalikų bažnyčioje, kunigavo buvęs Vilniaus jėzuitų pamokslininkas Jonas Joskaudas, Mažajai Lietuvai skirto I katalikų „Katekizmo“ autorius. Jis 1770 m. parašė ir išleido lietuvišką katekizmą, pavadintą „kriščiūniskuoju katalikišku katekizmu arba

trumpu, bet tikru pavadu apie verą... per vieną kunigą soc. Jezu“. Prie katekizmo buvo prijungta ir dar viena knygelė – „Prastas pamokslas per klausimus ir atsakymus einąs visiems, o labiausiai jauniems“. Vėliau ji buvo pataisyta ir dar keletą kartų (1772, 1797, 1847 m.) išleista.

Lietuviškoje katalikų raštijoje pasižymėjo ir dar du Drangoskynės (vok. *Drangowski*) parapijos klebonai: Frydrichas Tydigas ir Otas Hinzmanas¹⁶. F. Tydigas išleido dvi knygas. Pirmosios (554 p.) pavadinimas – „Mažasis katekizmas krikščioniškas katalikiškas, arba trumpas pamokslas apie tikėjimą, apie krikščionišką pasielgimą ir apie S. Sakramentus. Sudėtas per kunigą Fr. Thiedig, praboščenę prim Drangoskynės, o dabar Vormditos. Tilžė, 1884 m.“. Antroji knyga (542 p.) išspausdinta Gumbinėje 1856 m. ir vadinosi „Taip turite melstis, arba katalikiška maldų knyga... Lietuvininkams katalikams išduota nuog vieno kunigo vyskupystės Varmijos“. Abi šios knygos, kaip ir buvo įprasta šiame regione, spausdintos gotišku šriftu. Jau lotynišku šriftu katalikų maldaknygę Tilžėje 1902 m. išleido Otas Hinzmanas („Knygelė kasdieninių maldų. Išleista per O. Hinzmanną, kleboną Tilžėje“). Tuo metu lietuvių kalba, ypač katalikiški leidiniai, jau buvo aršiai puolami vokiečių, rusų ir lenkų valdžios. Protestantų vyskupas K. T. V. Hoffheinzas netgi skelbė, kad „ponas Dievas neišmanąs lietuviškai“. Įdomu, jog panašiai tuo metu kalbėjo ir sulenkėję kunigai Lietuvoje. Taigi lietuviškai katalikiškai spaudai, kaip ir lietuvybei apskritai, situacija buvo ypač nepalanki.

Lietuviška katalikų spauda, nors ir labai sunkiomis sąlygomis, skynėsi kelių ir Didžiojoje Lietuvoje. Negalima pamiršti ir didžiojo Žemaičių vyskupo Motiejaus Valančiaus 1848 m. išleistos „Žemaičių vyskupystės“. Ji šiandien brangi mažiausiai dėl dviejų priežasčių. Pirma, veikalas parašytas lietuviškai. Antra, po Simono Daukanto „Lietuvos istorijos“ tai buvo antroji istorijos knyga, skirta tam tikrai bažnytinei teritorijai – vyskupijai – nagrinėti. Įdomu tai, kad dėl istorinių katalikų ši knyga lyg ir buvo pamiršta. Bet dar įdomiau ir svarbiau yra tai, jog 1923 m. Klaipėdoje pasirodė kunigo Antano Alekno knyga „Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius“. Šioje knygoje nuosekliai aptariama ne tik vyskupo biografija, jo veikla, bet lyg ir naujai pristatoma jo knyga „Žemaičių vyskupystė“.

Vėliau jau katalikiška spauda (daugiausia maldaknygės) buvo spausdinama Mažojoje Lietuvoje ir į Didžiąją Lietuvą patekdavo tik knygnešių pastangomis. Iš maldaknygių ne tik melstasi, bet ir mokyta. Tilžėje, J. Schoenke's spaustuvelyje, 1919 m. buvo atspausdinta maldaknygė „Mažas naujas Aukso Altorius didei naudinga maldų knygelė visos Lietuvos Katalikų Jaunumėnei“. Svarbų vaidmenį katalikiškos ar katalikiškos krypties plėtotei turėjo ir Mažojoje Lietuvoje pradėti spausdinti lietuviški laikraščiai, kalendoriai ir pan.

1923 m. Vakarų Lietuvoje, Klaipėdoje, atspausdinta kunigo Antano Alekno knyga „Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius“¹⁷. Nėra abejonės, kad plačiau ir viešai pasireikšti katalikiškai spaudai Vakarų Lietuvoje ilgą laiką nebuvo palankių sąlygų. Jos ypač sugriežtintos hitlerinės okupacijos ir dar daugiau sovietiniais „kovingojo ateizmo“ metais. Mažai žinoma apie to laikotarpio pagrindinę spaudą, nors prielaidų, kad ji egzistavo, yra. Dažniausiai tai buvo katalikiškos spaudos, daugiausia maldaknygių, kopijavimas. Dalis Vakarų Lietuvos katalikų problemų atsispindėjo Katalikų Bažnyčios pagrindžio spaudoje, ypač „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikoje“. Bet šie leidiniai spausdinti kitur.

Katalikiška spauda Vakarų Lietuvoje

Katalikiška spauda Vakarų Lietuvoje atgimė tik atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę. Vilniuje, kitų vyskupijų centruose pradėtos spausdinti maldaknygės, kiti panašūs leidiniai, kurių labiausiai trūko poateistiniu ir posovietiniu laikotarpiu. Tam savitą nišą turi ir katalikai Vakarų Lietuvoje. Įsteigus Klaipėdos universitetą įkurtas ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos (toliau – LKMA) Klaipėdos skyrius, kurį sudarė daugiausia universiteto dėstytojai. Šio skyriaus iniciatyva nuo 1993 m. universitete, daugiausia Alfonso Motuzo iniciatyva, pradėti publikuoti kasmetiniai leidiniai. 1994 m. pasirodė „Vakarų Lietuvos katalikiškoji kultūra“ (redaktoriai ir sudarytojai A. Remesa ir S. Vaitekūnas). Buvo išspausdinta svarbiausių 1992–1994 m. vykusių konferencijų pranešimų medžiaga, kurią pateikė Zigmąs Zinkevičius, Algirdas Matulevičius, Vytautas Šilas, Alvidas Remesa, Audronė Juodaitytė, Jonas Sturas, Alfonsas Motuzas, Ona Tijūnėlienė, Eugenija Federavičienė, Genovaitė Maironienė, Aleksandro Japoniuk, Jurko Iljin, Nikita Černigovskij.

Šie leidiniai svarbūs tuo, kad buvo įgyvendinta idėja periodiškai leisti LKMA Klaipėdos skyriaus leidinius. Kiek vėliau KU mokslininkai atskiru leidiniu išspausdino konferencijos, skirtos vyskupo M. Valančiaus darbo „Žemaičių vyskupystė“ pasirodymo 150-mečiui, medžiagą¹⁸. Šioje konferencijoje vyskupas Jonas Boruta SJ sakė: „M. Valančius buvo ne tik vienas iš pirmųjų Lietuvos vyskupų, kilusių ne iš kilmingų bajorų, bet iš paprastų valstiečių. Jis buvo pirmas iš liaudies kilęs vyskupas, visą savo vyskupijos sielovadą pasukęs į „mažuosius brolius“ (plg. Mt 25, 30). Ir šiame ryžtingame apsisprendime vysk. Motiejaus Valančiaus epochinė reikšmė.“¹⁹ Viktorija Daujotytė, lyg ir tęsdama šią mintį, teigia: „Fundamentalių S. Daukanto ir M. Valančiaus kultūros istorijos veikalų pasirodymas lietuvių kalba gali būti traktuojamas kaip ryškaus lūžio, iššūkio momentas. „Žemaičių vyskupystė“, parašyta lietuviškai, iš tiesų buvo iššūkis ir istorijai, jos supratimui.“²⁰

Šie ir kiti tyrimai skatino dar giliau pažvelgti ne tik į katalikų tikėjimą, bet ir į katalikiškąją kultūrą, jos propaguojamas vertybes. Tam palankias sąlygas sudarė aktyvi LKMA Klaipėdos skyriaus veikla ir daugiausia Romos katalikiškuose universitetuose studijavusių, ten daktaro disertacijas apsigynusių kunigų atvykimas į Klaipėdą, jų darbas Klaipėdos universitete, Katechetikos katedros įkūrimas, sustiprėję universiteto ryšiai su Telšių vyskupijos kurija ir kt. Šio darbo ėmėsi kun. prof. dr. Arvydas Ramonas ir prof. habil. dr. Stasys Vaitekūnas. Jų pastangomis 2002–2007 m. buvo sudaryti, redaguoti ir išleisti šeši tematiniai leidiniai: „Krikščionybė akademinėje visuomenėje“ (2002), „Tikėjimas ir kultūra“ (2003), „Krikščioniškosios vertybės moderniojoje visuomenėje“ (2004), „Krikščioniškoji šeima ir visuomenė“ (2006), „Krikščionybė ir kultūros paralelės“ (2007), „Krikščionybė, kultūra, visuomenė“ (2008). Šie leidiniai yra KU mokslinio žurnalo „Tiltai / Bridges / Brücken“ priedas. Kadangi šis žurnalas yra įtrauktas į tarptautinę duomenų bazę *IndexCopernicus*, tai ir minėtuose leidiniuose skelbti straipsniai įgyja tą mokslinę vertę, kurią pripažįsta Lietuvos mokslo taryba²¹.

Minėtuose leidiniuose spausdinamus straipsnius sąlygiškai galima suskirstyti į keletą stambesnių tematinių grupių, tai:

1. Katalikų teologijos teorija ir praktika (autoriai: A. Ramonas, A. Motuzas, P. Smilgys, D. Liutikas, V. Gedgaudas, A. Zulumskytė ir kt.);

2. Katalikiškas auklėjimas ir švietimas, katalikiškos jaunimo organizacijos (O. Tijūnėlienė, A. Lukoševičius, V. Raudys, A. Ramonas, R. Čižiūnienė, E. Danilevičius, V. Juškienė ir kt.);

3. Katalikiškos nuostatos dabartinėje filosofijoje, kūryboje ir sociologijoje (A. Ramonas, N. Čepulis, D. Kšanienė, L. Zasimauskas, K. Meilius, A. Narbekovas, J. Juškevičius);

4. Katalikybė ir menas (L. Budreckienė, V. Lileikienė, D. Petrauskaitė, D. Kšanienė, R. Zajančauskaitė, I. Ragaišienė, D. Sabeckis, E. Federavičienė, R. Valantinaitė ir kt.);

5. Katalikybės požiūris į gyvybę, santuoką ir šeimą (A. Ramonas, V. S. Vaičiūnas, A. Motuzas, S. Vaitekūnas, I. Raudeliūnienė, A. Zulumskytė, S. Lileikis, O. Tijūnėlienė, L. Zasimauskas, R. Oželis, K. Meilius, J. Juškevičius, A. Širinskienė ir kt.).

Tai tik pagrindinės stambesnės tematinės grupės. Visuose leidiniuose yra ir kitų aktualiomis temomis skelbiamų straipsnių (katalikiška piligrimystė, giesmės, iškilios katalikų veikėjų asmenybės ir pan.). Straipsnių autoriai – nuo tik pradedančio eiti mokslo keliu iki aukščiausių mokslinių laipsnių turinčio asmens. Toks autorių sambūris yra ne tik įdomus, bet ir perspektyvus – ir patys LKMA nariai, ir kiti asmenys turi galimybę pažinti religines tiesas ir jų atspindį visuomenėje įvairių kartų ir skirtingo išsimokslinimo bei specialybių žmonių akimis. Kartu tai užtikrina mokslinių tyrimų perimamumą, jų tąsą įvairiose mokslo institucijose, mokslininkų bendruomenėje. Be to, negalima pamiršti, kad daug publikacijų LKMA Klaipėdos skyriaus nariai skelbia ir kituose Lietuvos leidiniuose (Lietuvos katalikų akademijos metraštyje, SOTER, Klaipėdos universiteto žurnale „Tiltai“ ir kt.) ir užsienio moksliniuose žurnaluose.

Minėti periodiniai leidiniai yra svarbūs dar ir tuo, kad jie – tai kelio pradžia į stambesnius mokslo leidinius. Pastaraisiais metais LKMA Klaipėdos skyriaus nariai paruošė ir keletą monografijų apie Katalikų Bažnyčios mokymą. Tai prof. habil. dr. Alfonso Motuzo monografija „Lietuvos kalvarijų Kryžiaus kelių istorija, apeiginiai papročiai ir muzika“ (2003)²²; monsinjoro, prof. habil. dr. Petro Puzaro „Specialioji moralinė teologija“ (2007)²³; prof. dr. Arvydo Ramono net trys monografijos: „Atlesla del regno: Eschaton ed apocalisse in Sergej Bulgakov“ (2001), „Doktrina apie malonę“ (2006), „Doktrina apie Dievą Trejybę“ (2007)²⁴; R. Oželio „Vaikų sakramentinė katechezė“ (2007)²⁵. Šių, kol kas negausių monografijų tyrimo objektai labai įvairūs – nuo teologijos doktrinų iki jų pasireiškimo praktikoje. Be to, monografijų skaičius rodo ir tai, kad religinės tematikos tyrimai – tai sudėtingas, atsakingas ir daug kruopštumo reikalaujantis mokslinis tyrimas, kurio imtis ryžtasi ne kiekvienas. Taigi šioje srityje dar daug perspektyvios erdvės gerai pasiruošusiems tyrėjams.

Kai kurie katalikų giesmių klausimai aptariami D. Kšanienės (2003)²⁶ ir D. Petrauskaitės (1998)²⁷ monografijose.

Pastaraisiais metais maloni staigmena visiems, besidomintiems Romos Katalikų Bažnyčia, buvo pasirodę užsienio autorių veikalų vertimai į lietuvių kalbą. Vieną tokį darbą išvertė ir LKMA Klaipėdos skyriaus mokslininkai. Tai Jaredo Wickso SJ veikalo „Dieviškasis apreiškimas ir jo perteikimas“ (2004) vertimas iš italų kalbos („La divina rivelazione e la sua trasmissione“, 2002). Šį darbą atliko klaipėdiečiai kunigai: prof. dr. Arvydas Ramonas ir doc. dr. Vladas Gedgaudas²⁸.

Tai tik dalis publikacijų, kurias paskelbė esami ir buvę LKMA Klaipėdos skyriaus

nariai. Atskirai būtų galima analizuoti ir užsienio mokslininkų, užsienio lietuvių (ypač JAV) darbus, kuriuose tyrinėjamas Vakarų Lietuvos katalikų gyvenimas. Katalikų Bažnyčios Vakarų Lietuvoje tyrimams daug dėmesio skiria ir Vilniuje, Kaune, kitur gyvenantys mokslininkai. Kaip pavyzdį galima pateikti istorinę ir meninę vertę turintį tyrimų projektą „Sakralinė architektūra ir dailė“, kurio rezultatas – tai ir skelbiamos publikacijos apie Telsių vyskupijos dekanatų bažnyčias (pvz., „Plungės dekanato sakralinė architektūra ir dailė“). Panašių darbų yra ir daugiau, bet tai jau galėtų būti atskira tyrimų kryptis. Galima tikėtis, kad į tokius tyrimus aktyviai įsitrauks ir reikiamai pasiruošusi jaunesnioji mokslininkų karta.

Išvados

Apibendrinant išsakytas mintis galima daryti šias išvadas:

1. Katalikų Bažnyčios Vakarų Lietuvoje ir bendrieji katalikybės gyvenimo įvairūs klausimai buvo aktyviau tiriami nuo XIX a., kai pasirodė svarbiausi istoriko Simono Daukanto ir vyskupo Motiejaus Valančiaus veikalai. Įvairios okupacijos šiuos darbus prislopino.

2. Tyrimai iš naujo prasidėjo XX a. pabaigoje, atkūrus Lietuvos nepriklausomybę ir valstybingumą.

3. Publikacijų gausą reikia sieti ir dar su keliais visai Lietuvai reikšmingais faktais. Tai Telsių kunigų seminarijos atkūrimas, Šv. Antano religijos studijų instituto prie Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete veikla Kretingoje, Katechetikos katedros įsteigimas Klaipėdos universitete ir aukštųjų mokyklų suartėjimas su Katalikų Bažnyčia.

Išvados pagrindžia darbo pradžioje išsikeltą prielaidą, kad katalikiškos spaudos Vakarų Lietuvoje XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje ištakos – reformacijos laikotarpis, kai Katalikų Bažnyčia suartėjo su aukštuoju mokslu. Katalikiška spauda Vakarų Lietuvoje šiandien yra kultūros ir mokslo žiburys.

NUORODOS

- ¹ Ratzel F. Politische Geography. Leipzig. 1923. P. 455.
- ² Haushofer K. Jenseits der grossmächte. Leipzig. 1923.
- ³ Pakštas K. Baltijos respublikų politinė geografija. Kaunas. 1929 (perspausdinta kn. Lietuvos geopolitika); Lietuvos geopolitika / red. S. Vaitekūnas. Vilnius: Mintis. 1990. P. 154.
- ⁴ Grinius J. XX amžius. Kaunas. 1936. Nr. 25. P. 3.
- ⁵ Vaitekūnas S., Žalys A., Skunčikas R. Klaipėdos universitetas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1996. P. 12.
- ⁶ Ašmantas A. Rinktiniai raštai. Vilnius: Pradai. 1996. P. 67.
- ⁷ Zinkevičius Z. Lietuvių kalbos istorija: Senųjų raštų kalba. Vilnius: Vaga. 1988. T. 3. P. 37.
- ⁸ Koženiauskiene R. XVI–XVIII amžiaus prakalbos ir dedikacijos. Vilnius: Mokslas. 1990. P. 69.
- ⁹ Jovaišas A. Martynas Mažvydas. Kaunas: Šviesa. 1996. P. 124.
- ¹⁰ Juška A., Mališauskas J., Pupšys V. Lietuvininkų žemė. Kaunas: Šviesa. 1994. P. 51.
- ¹¹ Šilas V. Karaliaučiaus krašto Katalikų bažnyčios atgimimas. Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis. 1995. T. IX. P. 347; Šilas V., Gliožaitis A. A. Katalikų bažnyčia. Mažosios Lietuvos enciklopedija. 2003. T. II. P. 25.

- ¹² Šilas V., *Gliožaitis A. A.* Ten pat. P. 26.
- ¹³ *Michelini G.* Martyno Mažvydo raštai ir šaltiniai. Vilnius: MELI. 2000; *Michelini G.* Gliinni sacri dei lituani di Prusasia. Da Mažvydas a Kleinas. Parma. 2002; *Michelini G.* Mažosios Lietuvos giesmynų istorija. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2009.
- ¹⁴ *Daujotytė V.* Kultūrinis ryšys su Motiejumi Valančiumi ir jo „Žemaičių vyskupystė“ // M. Valančiaus „Žemaičių vyskupystė“ – 150. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1999. P. 4.
- ¹⁵ *Daujotytė V.* Ten pat.
- ¹⁶ *Zinkevičius Z.* Pastabos Mažosios Lietuvos katalikų raštijos istorijai. Vakarų Lietuvos katalikiškoji kultūra (III). Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1994. P. 5.
- ¹⁷ *Alekna A.* Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius. Klaipėda. 1923.
- ¹⁸ M. Valančiaus „Žemaičių vyskupystė“ – 150. Mokslinės konferencijos medžiaga / sudarytojas A. Žalys. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1999.
- ¹⁹ *Boruta J.* Vyskupas Motiejus Valančius – epochų lūžio asmenybė Lietuvos Bažnyčios istorijoje // M. Valančiaus „Žemaičių vyskupystė“ – 150. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1999. P. 8.
- ²⁰ *Daujotytė V.* Ten pat. P. 3.
- ²¹ Krikščionybė akademinėje visuomenėje / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2002; Tikėjimas ir kultūra / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2003; Krikščioniškosios vertybės moderniojoje visuomenėje / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2004; Krikščioniškoji šeima ir visuomenė / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2006; Krikščionybė ir kultūros paralelės / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2007; Krikščionybė, kultūra, visuomenė / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2008.
- ²² *Motuzas A.* Lietuvos kalvarijų Kryžiaus kelių istorija, apeiginiai papročiai ir muzika. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2003.
- ²³ *Puzaras P.* Specialioji moralinė teologija. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2007.
- ²⁴ *Ramonas A.* Attesa del regno: Eschaton ed apocalisse in Sergej Bulgakov. Roma: Lateran University Press. 2001; *Ramonas A.* Doktrina apie malonę. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2006; *Ramonas A.* Doktrina apie Dievą Trejybę. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2007.
- ²⁵ *Oželis R.* Vaikų sakramentinė katechezė. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2007.
- ²⁶ *Kšanienė D.* Muzika Mažajoje Lietuvoje. Klaipėda: MLF–KU. 2003.
- ²⁷ *Petrauskaitė D.* Klaipėdos muzikos mokykla. Klaipėda: MLF–KU. 1998.
- ²⁸ *Wicks J.* Dieviškasis apreiškimas ir jo pateikimas / vertė A. Ramonas, V. Gedgaudas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2004.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. *Alekna A.* Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius. Klaipėda. 1923.
2. *Ašmantas A.* Rinktiniai raštai. Vilnius: Pradai. 1996.
3. *Boruta J.* Vyskupas Motiejus Valančius – epochų lūžio asmenybė Lietuvos Bažnyčios istorijoje // M. Valančiaus „Žemaičių vyskupystė“ – 150. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1999.
4. *Daujotytė V.* Kultūrinis ryšys su Motiejumi Valančiumi ir jo „Žemaičių vyskupystė“ // M. Valančiaus „Žemaičių vyskupystė“ – 150. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1999.
5. *Grinius J.* XX amžius. Kaunas. 1936. Nr. 25.
6. *Haushofer K.* Jenseits der grossmachte. Leipzig. 1923.
7. *Jovaišas A.* Martynas Mažvydas. Kaunas: Šviesa. 1996.
8. *Juška A., Mališauskas J., Pupšys V.* Lietuvininkų žemė. Kaunas: Šviesa. 1994.
9. *Roženiauskienė R.* XVI–XVIII amžiaus prakalbos ir dedikacijos. Vilnius: Mokslas. 1990.

10. Krikščioniškoji šeima ir visuomenė / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2006.
11. Krikščioniškosios vertybės moderniojoje visuomenėje / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2004.
12. Krikščionybė, kultūra, visuomenė / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2008.
13. Krikščionybė akademinėje visuomenėje / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2002.
14. Krikščionybė ir kultūros paralelės / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2007.
15. *Kšanienė D.* Muzika Mažojoje Lietuvoje. Klaipėda: MLF–KU. 2003.
16. M. Valančiaus „Žemaičių vyskupyste“ – 150. Mokslinės konferencijos medžiaga / sudarytojas A. Žalys. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1999.
17. *Michelini G.* Gli inni sacri dei lituani di Prususia. Da Mažvydas a Kleinas. Parma. 2002.
18. *Michelini G.* Martyno Mažvydo raštai ir šaltiniai. Vilnius: MELI. 2000.
19. *Michelini G.* Mažosios Lietuvos giesmynų istorija. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2009.
20. *Motuzas A.* Lietuvos kalvarijų Kryžiaus kelių istorija, apeiginiai papročiai ir muzika. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 2003.
21. *Oželis R.* Vaikų sakramentinė katechezė. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2007.
22. *Pakštas K.* Baltijos respublikų politinė geografija. Kaunas. 1929 (perspausdinta kn. Lietuvos geopolitika / red. S. Vaitekūnas. Vilnius: Mintis. 1990).
23. *Petrauskaitė D.* Klaipėdos muzikos mokykla. Klaipėda: MLF–KU. 1998.
24. *Puzaras P.* Specialioji moralinė teologija. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2007.
25. *Ramonas A.* Attesa del regno: Eschaton ed apocalisse in Sergej Bulgakov. Roma: Lateran University Press. 2001.
26. *Ramonas A.* Doktrina apie Dievą Trejybę. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2007.
27. *Ramonas A.* Doktrina apie malonę. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2006.
28. *Ratzel F.* Politische Geography. Leipzig. 1923.
29. *Šilas V.* Karaliaučiaus krašto Katalikų bažnyčios atgimimas. Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis. 1995. T. IX.
30. *Šilas V., Gliožaitis A. A.* Katalikų bažnyčia. Mažosios Lietuvos enciklopedija. 2003. T. II.
31. Tikėjimas ir kultūra / redaktoriai ir sudarytojai S. Vaitekūnas, A. Ramonas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2003.
32. *Vaitekūnas S., Žalys A., Skunčikas R.* Klaipėdos universitetas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1996.
33. *Wicks J.* Dieviškasis apreiškimas ir jo pateikimas / vertė A. Ramonas, V. Gedgaudas. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2004.
34. *Zinkevičius Z.* Lietuvių kalbos istorija. Senųjų raštų kalba. Vilnius: Vaga. T. 3. 1988.
35. *Zinkevičius Z.* Pastabos Mažosios Lietuvos katalikų raštijos istorijai. Vakarų Lietuvos katalikiškoji kultūra (III). Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 1994.

Gauta: 2009 09 15

Parengta spaudai: 2009 10 12

Stasys VAITEKŪNAS

CATHOLIC PRESS IN WESTERN LITHUANIA FROM MARTYNAS MAŽVYDAS TO THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

S u m m a r y

The development of spiritual thought, as the essential element of culture, and its evolution, is a rival to the scientific literature, for instance, monographs, scientific journals, collections. Transmission of scientific knowledge to the society is an important and complicated process.

Moreover, talking about the press of the West Lithuania, especially Catholic, it is possible to highlight several characteristics:

Firstly, in analyzing the press of some region, there is a question – which press we should be talking about: a) press, printed in the region b) press about the region (press from foreign scholars) c) press by the scholars of the region, who published their works somewhere in the other region or country? These questions are not only interesting, but rather important for the investigation of the significance of the local cultural institutions, and the region's historical, cultural, economic and geopolitical attraction. Such contribution is important also to the whole country. From such standpoints, West Lithuania is an extremely interesting place because of its specific features: there for a long period of time foreign countries have been ruling, as a result, the region was on the intersection of cultures and religions. Specific Lithuanian society – *lietuvinkai* was formed there, in the region called Lithuania Minor.

Secondly, it is possible to notice a paradoxical situation: West Lithuania (Minor) that published the first Lithuanian book, and later had the biggest number of printing-houses in all the Great Duchy of Lithuanian, for several centuries did not have its own university or periodical press, which eventually was created much later.

Thirdly, despite the importance of the West Lithuania to all the Lithuanian nation and independence in pre-war period, there the cultural issues had been discussed with great precaution. However, intelligent people of Kaunas had already started the idea about the establishment of a university in Klaipėda. As a result, the editor of the 'XX century' J. Grinius (1936) noticed the necessity of the formation of a university in the port-city. It was connected with the building of laboratory corps of Technology Department at Vytautas Magnus University.

Even though the idea of a university was not accomplished, but two institutes – Trade and Financial Institute (President E. Galvanauskas) and Pedagogical Institute were established. It is worth mentioning, that this Institute started to publish the first pedagogical scientific articles.

The fundamental influence for the birth of Christian (Catholic) press in West Lithuania had "Katekizmas" (The Catechism) in the Lithuanian language by Martynas Mažvydas, published at Karaliaučius University. Still there are many discussions about it – whether it was a Protestant or a Catholic publication? But such debates, seemingly, are worthless.

Lithuanian Catholic press, even in poor condition, was rather active in Major Lithuania. It is impossible to forget that in 1848 the "The Bishopric of Samogitia" was published by the great bishop of Samogitia Motiejus Valančius. Even nowadays, it is still valued at least for two reasons: first of all, it was written in Lithuanian and, following Simonas Daukantas' "The History of Lithuania", it was the second historical book about the Church region (a bishopric).

Later the Catholic press, mostly prayer books were published in Lithuania Minor and were passed to the Major Lithuania only with the help of book-carriers.

In 1923 in West Lithuania, Klaipėda, the book "The bishop of Samogitia Motiejus Valančius" by the priest Antanas Alekna was published.

The Catholic press in West Lithuania recovered only after the restoration of Lithuanian independence. After the establishment of Klaipėda University, Klaipėda Department of Lithuanian Catholic Academy of Science was created, and it consisted mostly of University teachers. This department in 1993 started to publish annual publications on the initiative of Alfonsas Motuzas. The articles published could be divided into several thematic groups: 1) the theory and practice of Catholic Theology; 2) Catholic education; 3) Catholic youth organizations; 4) Catholic attitudes in modern philosophy, arts and sociology; 5) Catholicism and arts; 6) attitudes to life, marriage and family.

Moreover, in all these publications there are many other relevant articles on different topics (Catholic

pilgrimages; persecutions of Catholic personalities, etc.). The variety of authors of publications is great, starting from young doctoral students to the scholars with a degree. Such wide range is not only interesting but also has a perspective, for instance, together with the members of LKMA (Lithuanian Catholic Academy of Science) other persons also have an opportunity to learn the truths of religion and their influence on different generations and education of the society. It also encourages scientific research in different educational institutions and scientific communities. Furthermore, it is must not be forgotten, that many of LKMA Klaipėda Department publications are published in other Lithuanian and foreign journals. Lately the members of LKMA Klaipėda Department (prof. habil. dr. Alfonsas Motuzas, dr. Petras Puzaras, prof. dr. Arvydas Ramonas and others) have published a lot of monographs.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: katalikiška spauda, Katalikų Bažnyčia, Mažoji Lietuva, Vakarų Lietuva.

KEY WORDS: Catholic press, Catholic Church, Lithuania Minor, Western Lithuania.

Stasys VAITEKŪNAS – Lietuvos katalikų mokslo akademijos akademikas, habilituotas daktaras, Klaipėdos universiteto profesorius, vyriausiasis mokslo darbuotojas. Specializuojasi gyventojų geografijos, žmogiškųjų išteklių, demografinės politikos, geopolitikos, socialinės geografijos problemų tyrimuose, mokslotyroje. Adresas: Klaipėdos universitetas, H. Manto g. 84, 92294 Klaipėda. El. paštas stasys.vaitekunas@zebra.lt.

Stasys VAITEKŪNAS – academician of Lithuanian Catholic Academy of Science, professor, habil. dr., senior research scientist at Klaipėda University. Scientific interests: geography of population, human resources, demographic policy, geopolitics, social geography, history of science. Address: Klaipėda University, H. Manto g. 84, 92294 Klaipėda. E-mail: stasys.vaitekunas@zebra.lt.